

**NÁNDOR KORONAHERCZEG-TÁRNA
GEOLOGIAI SZELVENYÉHEZ.**

PELACHY FERENCZ-től.

1890. évi januárius hó.

A györgy-tárnai bányaüzem e század kezdetén teljesen a kincstár birtokában lévén három üzemágból állott, és pedig:

1. az alsó György-tárnából, a hol a Teréz-telér, Maria Empfängniss-telér és a kvarcz-telep fejtetett;

2. a Xaveri Ferencz-tárnából, mellyel a Bieber-telér, úgy szintén ennek fedő- és fekülapjai tárattak fel s végül

3. a miklós-aknai üzemágból a Siebenweiber-telérrel. A Siebenweiber-telér név alatt művelésben állott néhány érczes ér, melyek valószínűleg a Spitaler-telérnek elszakadt részei, egészen a bélabányai altárna szintjeig leműveltetett s így e harmadik üzemágot 1803-ik évi augusztus 3-án beállították.

E három üzemág közül legfontosabb a Xaveri Ferencz-tárna. Keletkezési időszaka a vésőmunka korszakába esik és hogy virágzó volt, tanuskodnak e mellett a györgy-tárnai völgyben felhagyott vízvezetékek, mosó- és zúzóművek romjai; leginkább pedig tanuskodik e mellett egy 1821-ik évi april 9-én kelt 269-ik sz. bányahivatali jelentés, mely szerint Xaver-tárna szintjén fejtés alatt álló Bieber-telér több zúzóművet és olvasztó pestet fejtményeivel ellátott. Ugyanezen jelentésben olvashatni, hogy a Xaver-tárna talpában két ereszkével vastag ólmos ezüstércz tárattott fel, azonban a talpban szaporodó vizeket emberi erővel nem győzvén kiszivattyúzni, az ereszkék, valamint a talp alatti műveletek ki lettek fullasztva.

Ezen ereszkék víztelenítésére, nem különben a mai feltárt érczes közök lefejtése czéljából indittatott meg 1811-ik évi október hó 1-én a Nándor koronaherczeg-tárna SCHLUGA kamaragróf igazgatása alatt s a Bieber-telérrel 60 m.-nyi mélyebb szintben 1828-ik évi szeptember hó 30-án megütötte.

E tárnának geologiai szelvényét bátorkodom ezennel bemutatni.

(L. a 31. lapon.)

Magassági kótája 559.523 m., összes hossza a Bieber-telér fedőjéig 894 m. E hossz kivágásához 17 év kellett, egy évre átlag 52.6 m. esett; repesztő anyagul használtatott a fekete por; a legutóbbi négy évben pedig a költségek kiméltése tekintetéből használtatott egy keverék, mely három súlyrész fekete por és egy súlyrész fűrészporból állott. Ez utóbbi keveréknek hatása kielégítőnek bizonyult be.

A tárna, a mint e szelvényből kitűnik, porfiros biotit-trachitban lett

megtelepítve, 560 m.-ben elérte a mészkövet s azt 782 m.-ben átvágta; 814 m.-ig biotit-trachitban 836-ig piroxen-trachytban s innen a Bieber-telér eléréseig normál biotit-trachitban hajtatott.

A Bieber-telér a keresztezési ponton 4' vastag nemes kitöltéssel tártott fel; a kitöltés kvarcz, cinnopel és 1' vastag 41% ólomfényléből állott.

A porfiros biotit-trachitban találtatik számtalan kisebb-nagyobb vastagságú s különböző csapású és dőlésű agyagos erecske, a mi leginkább a porfirok, mint főleg földpát anyagú kőzetek elmállási eredménye.

A mészkő szövete szerint háromféle és pedig legelől előfordul a tömött szürke mészkő, melyben előjön két nagy tömzsben s egyéb kisebb fészkekben az agalmatolit vagy dillnit ($Al_2O_3 \cdot SiO_2 + 12H_2O$) mint alakatlan földes kinézésű fehér vagy sárgás színű ásvány. Ezen ásvány a diaspor ásványnak ($Al_2O_3 + H_2O$) anyakőzetét képezi.

Az agalmatolithból a selmeczi központi ezüstkohó téglagyárában kitűnő tűzálló téglák gyártatnak, használtatik továbbá az agalmatolit keramikai tárgyak készítésére is, mellyel legelőször 1885-ik évi október hó 28-án ZSOLNAY VILMOS pécsi keramikai gyárában tett kísérleteket s 1886-ik évi ápril hó 12-én egy waggon rakományt azaz 105 mmázsa agalmatolitot meg is rendelt.

Az agalmatolit ára száraz súlyban, a mint azt a selmeczi központi ezüstkohó veszi 9 frt 50 kr. tonnánként. Vízartalma rendszeren 12%.

Az agalmatolit-tömzs Nándor-tárnával 1823-ik évben nyitattott meg, melyből azonban nem az agalmatolit, hanem a benne szabálytalan fészkekben előforduló vaskovand értékesítettett és pediglen a besztércei ezüstkohóban régi mázsája 7 krral; miután azonban e vaskovand kénleiben csak 47 fontot tartalmaz, arany-ezüstben pedig semmit, annak további fejtése s a kohóhoz való szállítása ugyanazon évi 3188. sz. kamaragrófi rendelettel betiltatott.

Hogy az agalmatolit értékesítése melyik évben kezdetett meg s hogy eddig mily mennyiségben termeltetett, azt jelenleg nem közölhetem; mivel a régi jelentések átkutatásával odáig még nem jutottam.

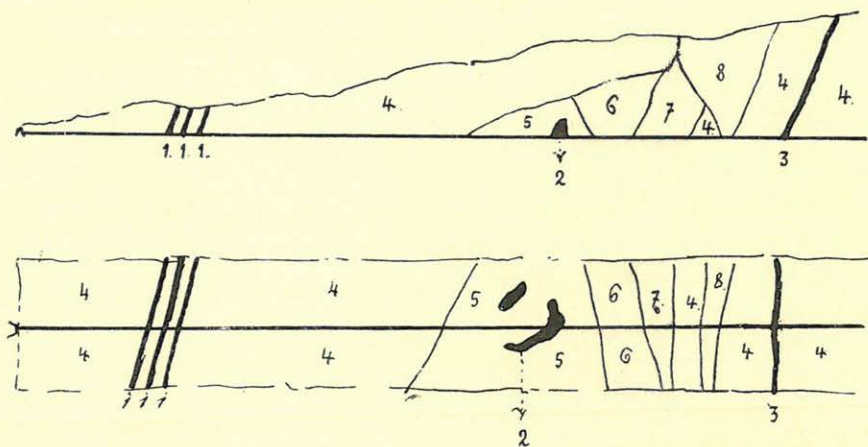
E szürke tömött mészkőben előjön helyenként kisebb-nagyobb beágyazásokban a dolomithomok is, melyet a selmeczi szódavizgyárosok vesznek tonnánként 2 frt 40 krral.

A szürke tömött mészkő után jön a fehér apró szemű mészkő, melynek határán egy érczes erecske is találtatik, melynek arany-ezüst tartalma 0.060 kgr. s arany 0.046 kgr., de mivel az erecske vastagsága csak 3—4 cm. s a szemek benne csak szórványosan fordulnak elő, annak lefejtése nyereséggel nem járna.

E fehér apró szemű mészkő után jön a durva szemű mészkő; azután a biotit-trachit, utána a piroxen-trachit s végül ismét a biotit-trachit.

A Nándor koronaherczcg-tárna geologiai szelvénye.

1 mm. = 10 m.

1. Spitaler-telér.
2. Agalmatolit-tömsz.
3. Bieber-telér.
4. Biotit-ortoklásztrachit.

5. Tömött szürke mész.
6. Fehér aprószemű mész.
7. Fehér durvaszemű mész.
8. Piroxentrachit.

